

HRVATSKO SLOVSTVO.

»O prijevodu psalama u nekijem rukopisma hrvatsko-srpsko- i bugarsko-slovenskijem.« Napisao M. Valjavec. Preštampano iz XCVIII., XCIX. i C. knjige Rada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U Zagrebu. Tisak Dioničke Tiskare. 1890. Str. 220. — Naš učeni gospod rojak opisuje v tej knjigi staroslovenski prevod psalmov v nekaterih rokopisih hrvatske, srbske in bolgarske recenzije. Glavni namen pisatelja je bil: »porediti ili prispodobiti prijevod pomenutih rukopisa s prijevodom staroslovenskijem, kakav ima v psaltiru glagolskom manastira Sinai-brda po Geitlerovu izdanju.« Knjiga ima dva dela: I. Psalmi pisani glagolicom (str. 7—137). II. Psalmi cirilicom pisani: a) srbske recenzije (str. 137—156); b) bugarske recenzije (str. 157—193). Naposled še »Osvrt«, v katerem se ozira pisatelj na svojo preiskavo ter kaže razlike med cirilskimi psaltiri in glagolskimi (str. 193—220). — Dasi nam je ta knjiga že pred nekaj meseci došla, vendar je ne moremo še sedaj ocenjati. Morebiti o priliki, ako se sploh dá tako strokovnjaško, naravnost iz virov povzeto delo ocenjati. S tem le opozarjamo čitatelje na ta težki plod delovanja našega vrlega rojaka, ki je slovensko ime tako poslalil med brati Hrvati.

Dr. F. L.

Knjige sv. Jeronima za leto 1890.

Pred mesecem je poslalo društvo sv. Jeronima svojim članom društvene knjige za leto 1890., naj zato nekoliko izpregovorim o samem društvu in pa o knjigah, katere je izdalo letos!

Dne 8. maja t. l. je bila v nadškofijskem semenišču glavna društvena seja, kateri je predsedoval društveni predsednik kanonik Budicki. Društvo je v zadnjih dvanajstih letih napredovalo, vendar še vse premalo, če pregledamo gmotne razmere društva in pa veličino lepe hrvatske domovine. L. 1878. je bilo vseh členov 4131, a danes jih je 8758, torej več, kakor za polovico, kar je izvestno lep napredek. Društvu je v prvi vrsti namen, da poučuje v lepih, lahko umevnih knjižicah hrvatski narod, da mu v težkih borbah za obstanek donasa duševnega krepila in razveseljujoče zabave. Torej preprostemu hrvatskemu seljaku so namenjene knjige, a pogledjmo sedaj, koliko je hrvatskih kmetov društvenih členov! L. 1878. jih je bilo 450, a letos jih je 1318, kar je mnogo in mnogo premalo za hrvatski narod. Res mi bode morda odgovorili: kaj si pozabil na »Danico«, društveni koledar, katere se je tiskalo 33.000 izstikov, kateri so romali med narod? Priznavam, da je to lep napredek, vendar zakaj ne bi bilo tako tudi z drugimi knjigami? Drugi bi mi morda odgovorili, da je hrvatski narod jako siromašen in preobložen z davki: odkod mu potem novecev za knjige? Rad priznavam tudi žalostno stanje hrvatskega kmetstva, vendar ni povsod tako, mnogo je krajev, kjer ima narod vsega v izobilju (n. pr. v Slavoniji), pa bi se

mnogokateri vpisal v to koristno društvo, da mu je bolj znano. Zato bi se bili morali potruditi domoljubi, posebno pa domorodno duhovništvo; da narod bolj spoznava društvo, treba mu je društvo priporočati ob raznih prilikah. Pa še nekaj bi si usodil opomniti. Kako bi bilo, ko bi se ustanovil tudi letni donesek, za kateri bi se dobile društvene knjige (n. pr. 60 novč. na leto), ker marsikateri težko plača pet goldinarjev na enkrat; mnogo jih ne zmore, še večim se pa smilijo, saj znano, kako težko se položi darček na žrtvenik domovine, pa če nam tudi to koristi. »Danica« nam dokazuje, da se narod baš tako ne brani knjige, če jo more dobiti za majhen denar. Zakaj se torej ne bi ustanovila letnina?

Imovina društvena je jako povoljna, a šteje 117.138 gld. 95 novč.; narasla je v enem letu za 8360 gld. 82 novč. To so lepi novci, zato mislim, da bi moglo društvo malo več trositi na dobro pisane knjige, kar bi bilo izvestno društvu v slavo, čitateljem pa v korist.

Pred nekoliko časa sta se odpovedala dosednji predsednik Budicki in blagajnik Pažur, in društvo si je izbralo za novega predsednika našega rojaka, kanonika dr. F. Suka, a za blagajnika profesorja dr. I. Dočkala. Kdor pozna oba gospoda, uverjen je, da bode njiju delovanje društvu kaj koristno in plodonosno.

(Dalje)

»Ana Lovičeva« spjeval I. Trnski. V Zagrebu. Knjigare Dioničke Tiskare. 1890. 8°. St. 104. C. 50 kr. — Ta daljša epska pesem obdeluje zgodovinsko dejstvo, katero pesnik sam v predgovoru naznanja, kako je Ana Lovičeva, deklica iz Kostanjevice l. 1630 izdala svoje rojake Turkom. Janko, zal in čvrst mladenič kostanjeviški, je bil v nekem boju onkraj Une ujet. Ahmet-aga ga dá zapreti v Krupski grad. Ana, ki ga je ljubila, poskušala je vse, da bi ga rešila, a vsi poskusi njeni so zaman. Pomoč pride od drugodi. Mejra, Ahmetova hči, skrivna kristijanka, usmili se jetnika in mu pomaga ubežati. Iz hvaležnosti do nje in prijaznosti pa nastane med njima ljubezen. Neko noč zbežita preko Une v domovje. Črv ljubosumnosti se zajé sedaj Ani v dušo. Janku razodene svoja čustva; a ta je ne posluša in jo odpravi. Zrinovska vdova, posestnica gradú v Kostanjevici, povspešuje zvezo Janka z Mejro. Užaljena Ana pribeži k Ahmetu in mu razkrije vse načrte Mejrine. Ponudi se mu sama, ako se krvavo zmaščuje nad ubežnikom in njo. Naznani mu kraj — cerkev svete Ane — in čas: pri sv. maši ob povzdigovanju, kjer in kdaj naj napade vernike z Jankom vred. Tako se zgodi. Ana poda z rdečim robcem znamenje, Turki planejo in vse pobijejo, samo mašnik z Bogom izgine brez sledú. Ana, zvedevša smrt zaročenca, stopi v samostan. Ahmet se na ganljivo pismo biskupa Mrnjavčiča kesa zavratnega napada in v jezi ustrelí Ano, izdajalko. — Ta dogodek, kakor nam kaže tu sestavljena ogrd, doni nekako znano in spomina v nekih potezah na »Miklovo Zalo«, kratko, ni povsem izviren, poseben. A hvaliti nam je dovršeno tehniko, krasno obliko. Narodni zvok in umetelna beseda se vrstita v najlepšem soglasju

skozi ves spev. Vtisek nekaterih prizorov je zares mogočen. Primeren je za berilo ta umotvor vsem prijateljem poezije, zlasti, ker je prizorišče opevanih dejanj naša ožja domovina slovenska.

A. M.

»**Brat Marko i sestra Jeka.**« Istinit dogodaj. Pripovijedka Jovana Sundečića. U Zagrebu. Knjižara Dioničke Tiskare. 1890. 8°. Str. 43. Cena 80 kr. — Jovan Sundečić je poznan hrvatski pesnik, katerega pesmi so polne čustva in miline. V tej pripovedki slika posledice verskega fanatizma, vsled katerega se sinovi istega rodu smrtno sovražijo, samo zato, ker je eden katoličan, drugi pravoslaven. To sovraštvo kaže na resničnem dogodku: Brat Marko, ki je sicer ljubil sestro Jeko, umori jo samo zato, ker je hotela v zakon stopiti s katoličanom Jerkom, on pa si te sramote ni upal prenesti. Namen pesnikov je, odvrniti narod od tega sovraštva, ki je tako sramotno »najskol' danas, kad prosvjeta vlada« (!), veleč mu, naj le vsak spoštuje vero svojo, a naj bodo ob

enem dobri bratje med seboj, saj vsi verujó v enega Boga, ki je ljubezen, in v Kristusa, ki je za vse trpel in umrl. V kolikor zagovarja pesnik idejo, da moramo ljubiti vse ljudi, ne gledé verske razlike, strinjamo se z njim popolnoma in priznavamo, da je ta svrha njegovega umotvora res lepa, prava; a zdi se nam, da je zašel v tej toleranciji predaleč, trdeč:

Da su ljudi svikulici
Mili Bogu isto.

Laž, neresnica ne more biti Bogu ljuba enako, kakor resnica, torej tudi razkol ne isto tako mil, kakor katoličanstvo. Samo narodnemu gmotnemu blagostanju žrtvovati versko resnico, to ni pravo. Pesnik pravi, da neče preiskovati, kdo je kriv razprtije: zgodovina pač pripoveduje dovolj jasno. Res je, kakor pravi pesnik, ta nesrečni razkol peklensko delo. Bog ga je pripustil, — ljudje ga ne bodo odpravili nikdar: treba je moliti in pa delati v ta namen.

J. D.

Raznoterosti.

Naše slike.

Popravek. Neizrekljivo nas je bolelo zaradi zmote, ki se je vrnila v 10. številko na str. 297. Dobili smo s Češkega »liche' z znamko, da je Karolov most. Tako je bilo tudi bona fide natisneno. A ni Karolov most, kar kaže slika na str. 297., ampak »**Palackega most**«, ki vodi izpod Višegrada ali Podskale na Smichov. Gradili so ta most l. 1873—75. Nujno prosimo na ročnike, naj takoj popravijo v svojih izvodih to napako, naj prečrtajo podpis in ga popravijo po tem popravku.

Prva današnja slika nam predočuje eden izmed štirih večjih **izvirkov Ljubljane**, ki se imenujejo Retovje. Kraj jako lepega, romantičnega lica leži na skrajnem koncu Vérda, podružniške vasi vrhniške, oddaljene dobro četrte ure od Vrhnike same. Voda, izvirajoča na tem kraju, velika je takoj ob postanku svojem dovolj, da — izvzemši čas najbolj vročega poletja — goni uprav na izvirku postavljeni žagi. Poslednje svojstvo imajo tudi drugi večji vrhniški izviri Ljubljane, n. pr. Veliki in Mali Močilnik, s katerima se pod skupnim imenom Male-Ljubljane steka Retovje nekako v sredi Vérda.

O osebi Nj. prevzv. **knezoškofa ljubljanskega**, katerega kaže slika na str. 325., ni nam treba govoriti. O sliki sami pa moramo reči z obžalovanjem, da se ni prav posrečila, in sicer se

je menda cinkografu na Dunaju malo pokvarila. Popraviti se pa potem ni dala dovolj. A mislimo vendar, da ž njo ustrezemo čitateljem.

Isto upamo tudi o sliki gospoda deželnega predsednika **barona Winklerja**. Čitatelj ima tako pred očmi ona dva, ki imata na Kranjskem najvišjo duhovsko in deželno oblast.

Poslednja slika (na str. 341.) je prava slika **Karolovega mosta**, o katerem je poročala poslednja številka našega lista.

Čitanje Dalmatinovega sv. pisma.

Da so imeli že v preteklem stoletju Dalmatina za pomoček v priučevanje dobre slovenščine, priča škofijsko dovoljenje z dné 1. februarja 1743. leta, dano P. Posidiju Smrekarju iz reda sv. Avguština. Ta mož je bil namreč prosil: »pro facultate legendi Bibliam Carniolicam Georgii Dalmatini a S. Sede prohibitam«. In dali so mu dovoljenje: »legendi authorem Carniolicum Kobilla nuncupatum pro verbis veri Carniolismi ex eo excerptendis« (t. j. da smé čitati pisatelja, ki se imenuje Kobila, z namenom, da bi povzemal iz njega besede prave kranjščine — slovenščine.)

Češki virtuoz na gosli, Ondříček je 4. t. m. v Ljubljani koncertoval v Čitalnici. Upamo, da bomo mogli kmalu razveseliti čitatelje z njegovo sliko.

Cena: Za celo leto 2 gld.; za pol leta 1 gld. Uredništvo in upravništvo je v Marijanišču.

Izdajatelj, lastnik in urednik **dr. France Lampe.**

Tiskala »Katoliška Tiskarna« v Ljubljani.